

"Creuen que era trist però era irònic"

Fa cinc anys, el 28 de gener de 1993, morí el poeta Josep Maria Llompart. La seva esposa, la filòloga Encarnació Viñas, recorda la personalitat del poeta i les seves relacions amb Manuel Sanchis Guarner, Camilo J. Cela, Baltasar Porcel o Llorenç Villalonga.

JOAN CELIÀ

Encarnació Viñas es dedica a catalogar llibres i ordenar papers de Llompart: "Ben prest es publicaran les seves conferències i més articles."

"**T**emps era temps, amor, temps era temps/
Parlàvem... Jo no sé de què parlàvem/
d'exàmens de llatí, o per ventura/ d'un lli-
bre de poemes. El crepuscle/ se'ns moria a les
mans..."

Aquest poema, que un dia va escriure Josep Maria Llompart, l'hi va inspirar la seva esposa. Encarnació Viñas, de setanta-set anys, llicenciada en filologia romànica, ha estat una professora vocacional, d'aquelles que els ex-alumnes mai no oblidem. Més encongi-da que fa uns anys i també més primeta, viu, aquesta dona –i deim dona amb tota la càrrega positiva de la paraula– a la mateixa casa de sempre, la que va com-partir de primer amb els pares i després amb el marit, de dues plantes i jardinet, al carrer d'en Llorenç Riber, de Palma, que ara a penes respira entre les finques de pisos que han crescut al seu voltant.

—*Temps era temps, Encarnació.*

—Fa set o vuit anys que en Pep i jo anàrem a Grècia. Ho passàrem tan bé...! Férem viatges magnífics. Sabia tantes coses, en Pep, que viatjar amb ell volia dir recuperar la història. Florència, Grècia, Portugal, Extremadura, Rússia, Lovaina, Nova York... Però jo no vull mantenir un tarannà de vídua inconsolable. No ho vull. Els caràcters victimistes no m'agraden. Són negatius, ridículs i cursis. Jo m'esforç perquè el meu no ho sigui, encara que no sempre ho aconsegueixc.

—*M'imagín que no és fàcil...*

—La vida m'ha canviat tant sense ell! Les coses quotidianes no són el que eren. Ens enteníem tan bé...! Amb una mirada, amb una estreta de mà, amb un comentari... Poc després de la seva mort, vaig veure una posta de sol meravellosa a la sortida de Deià, i vaig sentir la impotència de no poder-li dir: Pep, quina meravella! Bé, no vull fer de vídua, per l'amor de Déu! Record que un personatge de *La Sirena Negra* de Pardo Bazán diu d'un altre: "Si ella fos franca, declararia que ara es troba millor que mai, perquè disposa de més llibertat; però no podria representar el paper de vídua inconsolable que tant li agrada".

—*No és aquest el seu cas.*

—Naturalment que no ho és! En Pep ha deixat un buit. No en parlem més. Va arrossegat dos anys, els

dos darrers, que ja no era ell. Això de banda, ara voldria aclarir-li una qüestió. A jutjar per la seva poesia, era considerat un home trist, quan en realitat el seu caràcter era irònic i divertit. Amb ell mai no em vaig avorrir. En canvi, els seus lectors únicament el relacionen amb aquell home que pensava en la mort.

—Per què hi devia pensar tant?

—I jo què sé! Des de petit havia vist molts de morts a ca seva...

—Record, que abans de morir el seu marit, coincidint amb aquella sèrie d'homenatges que li dedicaven, vostè també em va comentar que no volia anar de dona de... És a dir, de consort.

—Mai no hi vaig anar. Vaig estimar molt la meua professió. Tenc una amiga que diu que l'ensenyament és creatiu. I té raó. No m'imagin exercint de secretària o fent una feina que no tengués una projecció social. De petita ja volia ésser infermera o metgessa.

—D'acord, d'acord. No és ni consort, ni vídua alegre. Podem dir que vostè és una lluitadora?

—Filleta meua, ara ja no. Sorda, artròtica i vella, no faig cap servei en aquest món. Estic contenta, perquè crec que he fet feina, però ara em sent inútil. Tenc enveja dels qui són capaços de fer una obra de creació. Crec que tal cosa els ha de donar molta felicitat.

—Com li passen els dies?

—Catalogant llibres i ordenant papers d'en Pep. Hem editat *Els Nostres Escriptors*, que és una recopilació de treballs periodístics que, atès el seu caràcter didàctic i divulgatiu, pot ocupar un buit a les escoles. I ben prest es publicaran les seves conferències i més articles.

—On i com va conèixer en Pep, que vostè en diu?

—El vaig conèixer a cal senyor Ereyalar, que aleshores li feia repàs de matemàtiques. Per causa de la guerra jo havia deixat els estudis i, en reprendre'ls, també em calia reforçar les matemàtiques. I així va ésser com vaig coincidir amb ell i amb més companys, tots més joves que no jo. Però ja l'he contada molt, aquesta història!

—Doncs prou. Parlarem de Deïà, on estiuaven.

—Abans de construir-la en Pep va dir als arquitectes: "No vull un xalet. Vull una casa mallorquina, però que no sigui folclòrica". I ho entengueren. És una casa més del poble. Ara hi vaig amb la meua neboda. M'agrada molt. Ens férem aquesta casa amb la il·lusió de passar-hi la vellesa. En Pep quasi no va gaudir de la jubilació.

—Quins foren els grans amics d'en Pep?

—Pocs. Era un home molt solitari. En conservava alguns del temps de batxillerat. I es feia amb els companys de lletres, com Jaume Vidal Alcover, Miquel Àngel Riera, Jordi Carbonell, Tomeu Fiol, Francesc de Borja Moll, Palau i Camps, Janer Manila... Era reservat. No mantenia correspondència amb ningú, per exemple, però sentia un gran afecte pels amics. D'ençà de la seva jubilació treballava a l'estança que dona al jardí. Passava el diumenge de matí escoltant música clàssica. Tant i tant li agradava que era capaç d'escoltar tres vegades seguides el Rèquiem de Mozart, allargat sobre la màrrega, embadalit... Tenia tan bon caràcter i tractava tothom d'una manera tan humana!

—Vostè i el seu espòs col·laboraren amb Cela a "Papeles de Son Armadans".

—Sí. I ja sé que hi ha molta gent que considera Camilo un home terrible. En canvi, puc garantir que és una persona d'allò més sensible. El coneguérem el 54. Va ésser testimoni del nostre casament, juntament amb Caballero Bonald i Guillem Llopart, el germà d'en Pep. El pare Ginard, l'autor del *Cançonero*, ens va dedicar un sermó preciós, en el qual no parlava d'obediència de la dona, ni de res de tot això. Sap que ens casàrem a la capella de la Mare de Deu de la Grada, a la Seu, en record d'un poema de Rosselló Porcel? Es tracta d'un poema que havíem comentat al principi de la nostra relació. Rosselló escriu: "Deu ciris cremen davant Nostra Dona de la Grada..." I nosatres, en homenatge al poema, ens casàrem davant un altar sense flors i únicament ornat amb deu ciris gruixats. Va ésser el 30 d'agost del 56.

—Tornem a Cela. Per què es distanciaren?

—Bé... en Cela no tolerava la crítica, i és mal de fer, conviure amb una persona així. He de dir que mai no el vaig ensabonar.

—Ho crec perquè vostè no en sap.

—Per això mateix. Però el tenc en molt bon concepte i estic convençuda que, si em calgués el seu ajut, el trobaria. Ens enemistàrem definitivament quan en Pep i jo decidírem d'assistir, contra la seva opinió, als jocs florals a l'exili que tenien lloc a Sardenya. Quina enrabada, la seva...! Així i tot, a la mort d'en Pep, em va trametre una lletra molt emotiva.

—En castellà?

—No sap català. No va tenir cap interès a aprendre'n.

—Doncs, a mi, em va dedicar un llibre en un català perfecte.

—Es devia haver après les paraules de memòria. De tota manera, s'entenia molt bé amb en Pep.

—Sap...? Atesa l'enemistat del seu espòs amb Bal-

Encarnació Viñas confessa que Josep Maria Llopart ha deixat un buit en la seva vida: "La vida m'ha canviat tant sense ell! Les coses quotidianes no són el que eren. Ens enteníem tan bé...!"

Llompert, segons Encarnació Vinas, va tenir una intensa relació amb alguns homes de lletres, com Manuel Sanchis Guarnier: "Va ésser un dels seus mestres. En certa manera, el comandava."

tasar Porcel, m'agradaria que em digués si aquest també l'hi va donar, el condol?

—No. I això que mai no hem discutit. Baltasar m'estimava molt, moltíssim. Devia ésser cert...? És un arribista. Ho sacrifica tot per tal d'obrir-se camí. En Pep va fer per ell allò que vostè no es pot ni imaginar. Ell i n'Aina Moll aconseguiren que s'instal·làs a Barcelona. Idò, en canvi, sols hem rebut coces d'ell! En certa ocasió, en Llorenç Villalonga ens va mostrar una carta de Baltasar en la qual jo no sortia ben parada.

—Vostès freqüentaven la casa de Llorenç Villalonga?

—Sí, en Pep va acabar fent-se amic seu. Villalonga era un gran coneixedor del segle XVIII francès. Cahro Conde, que havia estat esposa de Cela, va dir de Villalonga una cosa molt encertada: *"Estàs hablando con él y de repente te das cuenta de que hace doscientos años que ha muerto"*. Jo li discutia les opinions més que no en Pep. Entre més coses, deia que d'ençà que els treballadors tenien vacances pagades, la gent com ell ja no podia viatjar.

—Sens dubte era més classista que no Cèlia Vinas, la seva germana.

—Era extraordinària, na Cèlia. Tenia tantes qualitats...! Havia heretat la intel·ligència de mon pare i la vitalitat i l'alegria de ma mare. Era un model de persona: senzilla, feïnera, generosa. A Almeria hi ha una associació cultural que porta el seu nom.

—Cal especificar que Cèlia, a més d'escriptora, era catedràtica d'institut, a Almeria.

—Si fóssim a l'Edat Mitjana imagin que l'haurien canonitzada. Se l'estimaven tant i tant allà...! Record que una dona que vivia de la caritat em va contar que na Cèlia li havia comprat un vestit nou. A més, a més va dinamitzar la cultura d'aquella ciutat. Va aconseguir que Eugeni d'Ors possibilitàs la presència col·lectiva dels pintors almeriencs d'aleshores a Madrid. Qui me'n sent parlar pot imaginar-se que l'idealitz, però tan solament dic com era.

—L'espòs de na Cèlia, Arturo Medina, ha mort fa relativament poc temps, no és veritat?

—Sí. Era una persona vàlida per a la investigació

i la crítica literària, però era tan gelós de na Cèlia...! Ella no va ésser mai una dona presumida, ni mai havia tengut gaires enamorats. Idò, quan s'asseia, ell li estirava la falda. En certa ocasió, atesa la seva coneixença, en Sanchis Guarnier la va saludar amb efusivitat, i tot seguit n'Arturo li va demanar explicacions. Cèlia li va respondre: *Es uno de tantos hombres que me aman.*

—Què va representar Manuel Sanchis Guarnier per a Josep Maria Llompert?

—Va ésser un dels seus mestres. En certa manera, el comandava. En Pep no tenia un no per a ningú. I Sanchis Guarnier el renyava: "Si fossis dona, series puta". En Pep se l'estimava molt.

—Encarna, la seva família era molt distinta de la d'en Josep Maria. Don Gabriel Vinas, catedràtic de pedagogia, era home d'idees molt avançades.

—Seguia els criteris de la Institución Libre de Enseñanza i, per tant, era partidari d'una educació lliure. Era un rousseaunià, per entendre's. En canvi, a la família d'en Pep hi havia un gran nombre de militars. Son pare, el coronel, va morir quan ell tenia dinou anys. En guardava un bon record, de son pare.

—I de la seva mare?

—A *Diccionari Privat* es deixa veure el concepte que en tenia. De sa mare, a penes en parla.

—Quins bons moments destacaria de la seva vida?

—El viatge de nuvis, a Eivissa, i el dia que ens assabentàrem que na Cèlia havia guanyat les oposicions de càtedra amb el número u.

—I els més dolents?

—Parlaré en singular. El vaig viure el dia que vengueren a escorcollar la casa i a detenir mon pare. Podria representar l'escena. Els falangistes ens apunten a tots amb un fusell...! Eren uns grollers que tiraven els llibres a terra i insultaven mon pare. Afortunadament, l'oficial que els comandava no els va permetre més bestieses. Ell mateix ens va dir que ens havien denunciat per escoltar Ràdio Barcelona. Suposàrem que fou un veí.

—Per oblidar aquest mal tràngol, triu el millor poema de Josep Maria Llompert

—M'és molt difícil de fer-ho. N'hi ha que m'agraden pel moment en el qual els va escriure. N'hi ha que m'agraden d'una manera objectiva i, si tant vol, pel que diuen. No sóc imparcial. M'agrada la poesia d'en Pep. M'interessa, dels seus poemes, el llenguatge, la construcció, el ritme i, en definitiva, l'alè poètic que traspuen. Escrivia uns sonets perfectes. Curiosament, la consideració pública que ha tengut com a poeta, no l'ha tenguda com a prosista; i això que tenia una prosa preciosa, clara, amb una sintaxi bonica.

—Acostuma a dur-li flors al cementeri?

—No, perquè una persona morta, és morta. Què hi veig, al cementeri...? Pedres. No particip del culte a la mort. És la vida allò que importa. El professor Castillo, a la facultat, ens contava que alguns egipcis arrossegaven una vida miserable per tal de tenir una gran tomba. Quina barbaritat!

Margalida Capellà